

Designing a model for handling losses in rural cooperatives of Ilam province

Nasrin Moradi^{1*}, Mohammad bagher Arayesh², Hamed Chaharsoughi amin², Roya Eshraghi samani³

¹ Ph.D. student Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran.

² Assistant Professor of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran.

³ Associate Professor, Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture, Islamic Azad University, Ilam Branch, Ilam, Iran.

CITATION: Moradi, N., Arayesh, M.B., Chaharsoughi amin, H., & Eshraghi samani, R. (2022). Designing a Model for Handling Losses in Rural Cooperatives of Ilam Province. *Journal of Cooperation and Agriculture*, 11(43), 34-66. (In Persian).

DOI: 10.22034/AJCOOP.2022.297367.1709

ARTICLE INFO

Keywords:

- Loss aversion model
- Government
- Policy-making
- Rural cooperatives

Received:

29 July 2021

Revised:

14 November 2021

Accepted:

17 December 2022

Available online:

11 February 2023

ABSTRACT

Context and purpose. Cooperatives have been identified as influential institutions in improving the socio-economic status of villagers and to some extent alleviating poverty among this segment of the society; meanwhile, their economic performance has prevented them from playing an influential role in the society. Thus, it is important to find mechanisms to improve their economic performance. Accordingly, the purpose of this research is to designing appropriate model for overcoming the loss of rural cooperatives in Ilam province.

Methodology/approach. This study was conducted with a qualitative approach and using data-based theory. The participants included 24 experts from the agricultural and cooperative sector who were interviewed (semi-structured) using a purposive sampling approach.

Findings and conclusions. The results indicated that the model for handling losses in production cooperatives can be classified in 100 mental concepts, 65 sub-categories, and 6 main categories such as: the existence of deficiencies in economic, political, educational, international, infrastructural, socio-cultural, and skill dimensions; losses of cooperatives, along with weak government support, intervening in cooperatives affairs, and strengthening the education-oriented culture of cooperative and collective activities; long inefficient organizational structure of the cooperatives, lack of competitiveness with brokers in a volatile market, and traditional non-scientific management of cooperatives; strengthening government-based organizational communications based on effective market-oriented training; and accelerating the process of rural and agricultural development under promoting the brand value of the cooperatives and their revenue generation and competitiveness. Developing and implementing a model for handling losses in production cooperatives depends on the superior management of their components.

Originality. Despite the existence of rich theoretical literature in the field of rural cooperative companies, most of the previous studies have focused on expressing the challenges, damages or factors affecting the occurrence of problems in the cooperative companies sector, and less studies have tried to introduce the operational solution taken from the main players in this field and providing a specific solution to get out of the unprofitable stalemate of rural cooperative companies. This study, in the form of a qualitative research method, has tried to provide a suitable solution to get out of the losses of rural cooperatives.

EXTENDED ABSTRACT

Context and purpose. Rural cooperatives are considered to be one of the most important sources of agricultural production and are responsible for ensuring food security in the country. In addition, rural cooperatives play a very important role in reducing rural poverty by increasing production efficiency and can provide services that governments are unable to provide for poor people. However, their economic performance has prevented them from playing an influential role in the society. As a result, examining and analyzing the challenges of rural cooperatives in order to provide executive solutions to overcome this situation, in accordance with development policies and plans, is inevitable and can be an effective step for the self-sufficiency of the country and the economy without oil. The purpose of this research is to designing appropriate model for overcoming the loss of rural cooperatives in Ilam province.

Methodology/approach. This study was conducted with a qualitative approach and using data-based theory. The participants included 24 experts from the agricultural and cooperative sector who were interviewed (semi-structured) using a purposive sampling approach.

Findings and conclusions. The results indicated that the model for handling losses in production cooperatives can be classified in 100 mental concepts, 65 sub-categories, and 6 main categories such as: the existence of deficiencies in economic, political, educational, international, infrastructural, socio-cultural, and skill dimensions; losses of cooperatives, along with weak government support, intervening in cooperatives affairs, and strengthening the education-oriented culture of cooperative and collective activities; long inefficient organizational structure of the cooperatives, lack of competitiveness with brokers in a volatile market, and traditional non-scientific management of cooperatives; strengthening government-based organizational communications based on effective market-oriented training; and accelerating the process of rural and agricultural development under promoting the brand value of the cooperatives and their revenue generation and competitiveness. Developing and implementing a model for handling losses in production cooperatives depends on the superior management of their components.

Originality. Despite the existence of rich theoretical literature in the field of rural cooperatives, most of the previous studies have focused on expressing the challenges, damages or factors affecting the occurrence of problems in the cooperatives sector, and less studies have tried to introduce the operational solution taken from the main players in this field and providing a specific solution to get out of the unprofitable stalemate of rural cooperatives. This study, in the form of a qualitative research method, has tried to provide a suitable solution to get out of the losses of rural cooperatives.

*Corresponding author

E-mail addresses: nasrin1416@yahoo.com (N.Moradi), arayesh.b@gmail.com (M.B.Arayeresh), h_chaharsoughi@outlook.com (H.chaharsoughi), r_eshraghi_s@yahoo.com (R. Eshraghi samani).

طراحی الگوی برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی استان ایلام

نسرین مرادی^{۱*}، محمدباقر آرایش^۲، حامد چهارسوقی امین^۳، رویا اشراقی^۳

۱. دانشجوی دکترا، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام، ایلام، ایران.
۲. استادیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام، ایلام، ایران.
۳. دانشیار اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام، ایلام، ایران.

استناد: مرادی، نسرین، آرایش، محمدباقر، چهارسوقی امین، حامد و اشراقی، رویا. (۱۴۰۱). طراحی الگوی برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی استان ایلام. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۱۱ (۴۳)، ۲۲-۴۲.

DOI: 10.22034/AJCOOP.2022.297367.1709

چکیده

زمینه و هدف: شرکت‌های تعاونی به‌عنوان نهادهای تأثیرگذار در بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی روستائیان و تا حدودی تسکین‌دهنده فقر در بین این قشر از جامعه شناسایی شده‌اند؛ این در حالی است که عملکرد اقتصادی آن‌ها مانع از ایفای نقش تأثیرگذار در سطح جامعه شده است. بدین ترتیب، دستیابی به سازوکارهای بهبود عملکرد اقتصادی آن‌ها حائز اهمیت است. در این راستا، پژوهش حاضر درصدد طراحی الگوی برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی در استان ایلام است.

روش‌شناسی/رهیافت: این مطالعه با رویکرد کیفی و با استفاده از نظریه داده بنیان انجام شد. مشارکت‌کنندگان این مطالعه مشتمل بر ۲۴ تن از صاحب‌نظران بخش کشاورزی و تعاون بودند که با استفاده از رویکرد نمونه‌گیری هدفمند مورد مصاحبه (نیمه ساختاریافته) قرار گرفتند.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشان داد که الگوی برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی را می‌توان در ۱۰۰ مفهوم، ۶۵ مقوله فرعی و شش مقوله اصلی شامل «وجود نارسایی‌ها در ابعاد اقتصادی، سیاسی، آموزشی، بین‌المللی، زیرساختی، اجتماعی-فرهنگی و مهارتی»؛ «زیان‌دهی شرکت‌ها در کنار ضعف حمایت دولتی و دخالت در امور تعاونی‌ها و تقویت فرهنگ آموزش محور فعالیت‌های تعاونی و جمعی»؛ «ساختار سازمانی بلند ناکارآمد شرکت‌ها و فقدان توان رقابتی با دلالتان در بازار پرتلاطم و اعمال مدیریت سنتی غیرعلمی شرکت‌ها»؛ «تقویت ارتباطات سازمانی دولتی مبتنی بر آموزش اثربخش بازار محور» و «سرعت بخشی به روند توسعه روستایی و کشاورزی در سایه ارتقاء ارزش برند شرکت‌ها و درآمدزایی و رقابت‌پذیری آن‌ها» ارائه نمود که توسعه و پیاده‌سازی الگوی برون‌رفت از زیان‌دهی این شرکت‌ها، درگرو مدیریت برتر این مؤلفه‌ها است.

اصالت/نوآوری: علی‌رغم وجود ادبیات غنی نظری در زمینه شرکت‌های تعاونی روستایی، عمده مطالعات پیشین بر تبیین چالش‌ها، آسیب‌ها و یا عوامل اثرگذار بر بروز مشکلات در بخش شرکت‌های تعاونی متمرکز بوده‌اند و کمتر مطالعه‌ای اقدام به معرفی راهکار عملیاتی و برگرفته از بازیگران اصلی این حوزه و ارائه راهکار مشخص جهت خروج از بن‌بست زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی نموده است. این مطالعه در قالب روش تحقیق کیفی، اقدام به ارائه راهکار مناسب جهت خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی نموده است.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

- الگوی زیان‌گریزی
- سیاست‌گذاری‌های دولتی
- شرکت‌های تعاونی روستایی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۰/۰۵/۰۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۰/۰۸/۲۳

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۰۹/۲۶

تاریخ برخط:

۱۴۰۱/۱۱/۲۲

*نویسنده مسئول

پست الکترونیک: nasrin1416@yahoo.com (ن، مرادی)، arayesh.b@gmail.com (م.ب، آرایش)، h-chaharsoughi@outlook.com (ح)

چهارسوقی امین، r-eshraghi-s@yahoo.com (ر، اشراقی).

اعضای خود پذیرفتند (Sahebdel, Kavooosi Kalashami & Mahfouzi, 2020). فعالیت چندین ساله تعاونی‌ها در مناطق روستایی، تولید کشاورزی و نیز تجارب ارزنده آن‌ها در عرضه خدمات به مناطق مذکور، نشان داده است که شبکه تعاونی‌های روستایی باوجود همه چالش‌ها و مشکلات پیش رو و نیز عملکرد ضعیف در برخی موقعیت‌ها، همچنان می‌تواند به‌عنوان مهم‌ترین تشکل غیردولتی حاضر در روستا، مسئولیت‌های مهمی را در توسعه فعالیت‌های اقتصادی، اجرای سیاست‌های دولت و به‌طورکلی، رونق و پویایی اقتصاد روستا بر عهده گیرد (Ataai & Izadi, 2015).

در کشورهای صنعتی، دولت از طریق طراحی چارچوب‌هایی برای توسعه تعاونی‌ها در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، گام‌های مؤثری برداشته است؛ اما کشورهای در حال توسعه در این راه با موانعی چون عدم تطبیق انتظارات، عدم شفافیت سیاست‌گذاری‌ها، فقدان شرایط استاندارد محیطی و افزایش غیرطبیعی تعاونی‌ها به لحاظ کمی مواجه‌اند (Olfati, Rangriz, & Ahmadi, 2020). بهبود کیفیت زندگی مردم، کار و تولید، بالا بودن سطح درآمد، ارتقاء وضعیت اجتماعی، گسترش عدالت اجتماعی و توسعه بر پایه برابری، از اصلی‌ترین اهداف ایجاد بخش تعاون در هر کشور است (Akcaoz & Ozkan, 2005). به طبع مشکلات فرا روی تعاونی‌ها در کشورهای درحال توسعه همچون اتکا بیش‌ازحد تعاونی‌ها به تسهیلات دولتی کم‌بهره، عدم مشارکت فعال اعضا، پایین بودن سطح دانش و کارایی مدیران تعاونی‌ها، پایین بودن سطح بهره‌وری، کیفیت نامناسب محصولات و عدم همدلی بین مدیران و اعضا، در بستر تعاونی‌های کشور نیز وجود دارد. بسترسازی و بررسی زمینه‌های موردنیاز ایجاد شرکت‌های تعاونی روستایی از مقدمات و الزامات ایجاد آنان به شمار می‌رود و بی‌توجهی به این امر در حوزه مسائل توسعه کشاورزی و روستایی، هزینه‌های بسیار بر جوامع

از دیرباز، یاریگری سنت بارزی در جوامع روستایی ایران شناخته‌شده و به عنوان راه‌حلی برای مقابله با دشواری‌های زندگی اجتماعی و اقتصادی به کار گرفته‌شده است (Faryabi & Ahmadvand, 2017). در این راستا، شرکت‌های تعاونی روستایی به‌عنوان نهادهایی خودجوش و ناشی از حرکت درونی جامعه روستایی، باید بتوانند بدون کمک‌های دولت و تنها متکی به خود و همیاری اعضا، موجب رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نیز توسعه و گسترش سازمان خود باشند. امروزه این اعتقاد وجود دارد که شرکت‌های تعاونی روستایی به‌عنوان شکل جدید سازمان‌دهی تولید و با توجه به اصلاح ساختار درونی می‌توانند زمینه مشارکت بیشتری را بر اساس بازارهای کارآمد و استفاده مؤثرتر از نهادهای تولید تأمین نمایند (Faryabi, Ahmadvand, & Mazini, 2015). تعاونی‌های تولید روستایی با افزایش عملکرد تولید، در باز توزیع منافع حاصل از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی در بخش کشاورزی، کاهش ریسک سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، کاهش هزینه‌های دولتی در تولید و دستیابی هر چه بیشتر به اهداف توسعه نقش بسزایی ایفا می‌کنند.

شرکت‌های تعاونی یک‌نهاد خودمختار و مبتنی بر اتحاد داوطلبانه اشخاص برای برآورده ساختن نیازهای عمومی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آرزوها از طریق یک مالکیت مشترک و تحت کنترل دموکراتیک شرکت است (Novkovic, 2008). شرکت‌های تعاونی روستایی از جمله باسابقه‌ترین نهادهای جدید موجود در روستاهای کشور هستند که هم‌زمان با شروع برنامه‌ریزی کلان به‌طور مستقیم فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را آغاز کرده و روستائیان کشور را به‌عنوان

روستایی تحمیل می‌نماید (Poorazim, Maleksacidi, & Eskandari, 2020).

شرکت‌های تعاونی روستایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع تولید محصولات کشاورزی از متولیان تأمین امنیت غذایی در کشور به شمار می‌آیند (Latifian, 2007). علاوه بر آن، شرکت‌های تعاونی روستایی با افزایش بازدهی تولید، نقش بسیار مهمی در کاهش فقر روستایی ایفا می‌کنند و می‌توانند خدماتی را که دولت‌ها قادر به تأمین آن‌ها برای مردم فقیر نیستند، فراهم کنند (Boozarjmehri & Hadizadeh Bazaz, 2013). در نتیجه، بررسی و تحلیل چالش‌های شرکت‌های تعاونی روستایی به‌منظور ارائه راهکارهای اجرایی برون‌رفت از این وضعیت، منطبق با سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه، اجتناب‌ناپذیر است و می‌تواند گام مؤثری برای خودکفایی کشور و اقتصاد بدون نفت باشد.

مطالعات گسترده‌ای در خصوص چالش‌ها و مشکلات پیش روی تعاونی‌های کشاورزی و روستایی به‌عمل آمده است (Imanipour, Jahandideh & Davari, 2019; Emdadi et al., 2018). با این حال، تعاونی‌های موجود در مناطق کمتر توسعه‌یافته نظیر ایلام کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بر اساس آمارهای مستخرج از وضعیت تعاونی‌های استان ایلام، از تعداد ۴۴ شرکت تعاونی روستایی، تعداد ۳۱ تعاونی (معادل ۷۰ درصد آن‌ها)، غیرفعال و زیان‌ده می‌باشند که ادامه این روند تداوم فعالیت آن‌ها را با چالش مواجه می‌سازد. بخش عمده‌ای از دلایل زیان‌دهی این شرکت‌ها که منجر به عدم تعادل هزینه‌ها و درآمدهای شرکت‌های مذکور شده است را می‌توان در سیاست‌های دولت در سپردن وظایف این شرکت‌ها به سایر بخش‌ها نظیر ادارات غله و امور عشایری در سطح استان و یا احاله وظایف خدماتی این شرکت‌ها به سایر بخش‌های دولتی جستجو نمود که انعکاس این نوع سیاست‌گذاری، تغییر

منبع درآمدی ۱۰۰ درصدی این شرکت‌ها از اتکا به داده و ستاده‌های رایج کشاورزی و خدماتی مشاهده نمود؛ به‌گونه‌ای که علاوه بر بدهی‌های انبوه بانکی و سرمایه مالی اندک و قطع امید از درآمدهای بخش کشاورزی متأثر از همان سیاست‌گذاری‌های دولتی، حتی از پرداخت حقوق و مزایای کارکنان و مدیران خویش و نیز الزام به پرداخت حداقل ۳۰ درصد هزینه‌های آموزش‌های تخصصی به نهاد دولتی متولی، ناتوان مانده‌اند. علاوه بر مشکلات مذکور؛ مشکلات مدیریتی و دسته‌بندی‌های آن در حداقل ۳۵ درصد از شرکت‌های تعاونی روستایی (طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰) منجر به ارجاع پرونده آن‌ها به محاکم قضایی شده است. تغییر شیوه‌های درآمدزایی این شرکت‌ها از دیدگاه کارشناسان مدیریت تعاون روستایی استان، حمایت‌های مالی دولت، بازسازی ساختار شرکت‌های تعاونی روستایی، توجه به نیازهای روز جامعه روستایی، ایجاد انگیزه برای ارکان تعاونی‌ها فراهم نمودن مشارکت حداکثری اعضا می‌تواند در بهبود عملکرد شرکت‌های تعاونی مؤثر باشد (General Directorate of Cooperation, Labor and Social Welfare of Ilam Province, 2020). از آنجاکه هر واحد اقتصادی (شامل تعاونی و خصوصی) برای ادامه فعالیت خود نیازمند به کسب درآمد و به طبع آن سود کافی می‌باشد و شواهد موجود در خصوص زیان‌دهی تعدادی از شرکت‌های تعاونی روستایی در سطح استان ایلام که بر اساس آمار موجود تعداد کل آن‌ها ۳۱ شرکت تعاونی روستایی می‌باشد، ضرورت اقدام اساسی برای خروج از این وضعیت بیش‌ازپیش احساس می‌شود؛ بنابراین، مطالعه حاضر با ارائه چارچوبی نظام‌مند در قالب روش تحقیق کیفی، درصدد تبیین راهکار مناسب جهت خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی است. بدین ترتیب، نتایج این مطالعه نه‌تنها در زمینه بهبود عملکرد تعاونی‌های کشاورزی در مناطق کمتر توسعه‌یافته مفید است، بلکه می‌تواند از طریق شناخت عمیق بسترها و شرایط

مداخله‌گر در بروز زیان‌های اقتصادی در این تعاونی‌ها به پیشبرد ادبیات موجود کمک کند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مفهوم شرکت تعاونی

شرکت تعاونی، شرکتی است که بین اشخاص حقیقی برای فعالیت در امور مربوط به تولید و توزیع در جهت تحقق اهداف مطرح در قانون بخش تعاونی تشکیل می‌شود تا اعضاء از طریق همکاری و تشریک‌مסاعی با یکدیگر به بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی خود کمک کنند (Faryabi & Ahmadvand, 2017). شرکت تعاونی روستایی، شرکتی است که با عضویت ساکنان واجد شرایط یک یا چند روستا به منظور تحقق اهداف موردنظر تشکیل می‌شود. زمینه فعالیت این شرکت‌ها کشاورزی و فعالیت‌های جانبی وسیع آن می‌باشد (Emdadi, Mahboobi & Abdollahzadeh, 2018).

زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی

باوجود تأکید اصل ۴۴ قانون اساسی بر توسعه فعالیت‌های تعاونی در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی کشور و باگذشت نزدیک به پنج دهه از فعالیت شرکت‌های تعاونی روستایی، هنوز هم این تشکل‌ها، با معضلاتی نظیر کمبود سرمایه و نقدینگی، فقدان برنامه‌ریزی مناسب، سختی و ناهماهنگی شرایط تجارت و دادوستد، بالا رفتن حجم بدهی، مشکل بازپرداخت وام‌ها و مسائلی دیگر مواجه هستند (Sahebdel et al., 2020). نتیجه مواجهه بسیاری از شرکت‌های تعاونی روستایی با این وضعیت، رکود و ناتوانی در کسب درآمد و سود کافی و درنهایت ناتوانی در ارائه تراز مالی سالم، زیان‌دهی و به تعطیلی کشیدن شدن فعالیت این شرکت‌ها می‌باشد (Ataei, Emdadi et al., 2018, Izadi, 2015).

تعاونی‌های روستایی و کشاورزی علی‌رغم تلاش‌های قابل‌توجهی که در زمینه بهبود وضعیت اقتصادی - اجتماعی اعضاء داشته‌اند؛ در بستر کشورهای درحال توسعه نظیر ایران موفقیت قابل‌توجهی کسب ننموده‌اند؛ زیرا در این‌گونه کشورها ساختارهای فرهنگی، زیرساخت‌های فن‌آورانه، فضای کسب‌وکار و همکاری‌های بین بخشی به‌خوبی توسعه نیافته و بنابراین، اطلاعات موردنیاز در جهت توسعه فضای کسب‌وکارها به‌خوبی تسهیم نمی‌شود و در نتیجه نهادهایی مانند تعاونی‌ها از فضای کافی برای توسعه و پیشرفت برخوردار نیستند؛ این امر تا آنجا حائز اهمیت است که بر مبنای آمار ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران، نرخ تعطیلی، غیرفعال شدن و زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی‌های روستایی، معادل ۴۶/۸ درصد گزارش شده است (Statistical Center of Iran, 2021)). همچنین، حدود ۷۰ درصد از شرکت‌های تعاونی روستایی فعال در استان ایلام وارد فاز زیان‌دهی شده‌اند که به مراتب از متوسط زیان‌دهی کشور بالاتر است.

پیشینه پژوهش

مطالعات پیشین با تمرکز بر شرکت‌های تعاونی به ارائه راهکارهای برون‌رفت از چالش‌های پیش رو پرداخته‌اند؛ بالاین‌حال، سازوکارهای برون‌رفت از زیان‌دهی در میان این شرکت‌ها کمتر موردتوجه قرار گرفته است. برای نمونه، ژو، چن و یو (Zhu, Chen & You, 2022)، جهت متوقف نمودن روند افول و تعطیلی شرکت‌های تعاونی روستایی چین، تشکیل تعاونی با بسیج منابع محدود، در اختیار قرار دادن اعتبارات، دانش و فن‌آوری مناسب به اعضاء در زمینه روش‌های جدید تولید و بازاریابی بوده است. مهم‌ترین پیشنهاد خروج از زیان‌دهی تعاونی‌ها در پژوهش صاحب‌دل و همکاران (Sahebdel et al., 2020)، ایجاد سامانه‌های مدیریتی پایش شبکه تعاونی‌های روستایی، استفاده از تجربه شرکت‌های مشاور و گروه‌های مدیریتی پیشرو و

و استفاده مطلوب از ظرفیت‌های درونی و فرصت‌های بیرونی تعاونی‌ها را فراهم آورد.

بررسی ادبیات موضوع حاکی از آن است که هر یک از مطالعات یادشده، بر بعد خاصی از راه‌کارهای ممکن جهت خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی اشاره نموده‌اند و الگویی یکپارچه و مناسب جهت خروج از زیان‌دهی، در مجموعه مطالعات مزبور قابل حصول نیست؛ بنابراین، انجام مطالعات جامع‌تری در جهت ارائه چارچوب یکپارچه در خصوص برون‌رفت از زیان‌دهی در بدنه شرکت‌های تعاونی‌های روستایی ضروری است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر مبنای رویکرد کیفی و با استفاده از راهبرد نظریه داده بنیاد انجام شده است. خرد مایه اصلی استفاده از این راهبرد به کاربری آن برمی‌گردد (Corbin & Strauss, 2014). این روش به دنبال توسعه نظریه، مدل و الگو می‌باشد و روشی داده محور تلقی می‌گردد که از طریق داده‌ها به مفاهیم و مقوله‌ها رسیده و با شیوه استقرایی، به دنبال نظریه‌پردازی و ارائه مدل می‌باشد (Maneshgar, Fathi Vajargah & Hamidifar, 2021). در این پژوهش درباره ماهیت مسئله پژوهش، یعنی ارائه الگوی برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، نظریه‌ای از قبل وجود ندارد؛ لذا این شرایط، ضرورت استفاده از این روش را در پژوهش توجیه می‌نماید.

مشارکت‌کنندگان این مطالعه، با توجه به اهمیت موضوع پژوهش، ۲۴ تن از مدیران ستادی اداره‌های کل تعاون روستایی استان‌ها و نیز مدیران ارشد سازمان مرکزی تعاون روستایی و نیز تعدادی از مسئولین شرکت‌های تعاونی بودند که به‌صورت هدفمند انتخاب شدند. نمونه‌گیری از صاحب‌نظران در این پژوهش تا

استقرار سامانه‌ها در جهت نظارت بر خط عملکرد طرح‌های خرید بوده است. نتایج پژوهش ایمانی‌پور، جهان‌دیده و داوری (Imanipour, Jahandideh & Davari, 2019) حاکی از آن است که کاهش هزینه‌های تحقیق و توسعه، کاهش موجودی انبار و حذف مزایای اضافی پرداختی به کارکنان، نقش مهمی در متوقف کردن روند افول شرکت‌ها و آغاز عملیات استحکام سازی و بازیابی دارند. نتایج مطالعه امدادی و همکاران نیز (Emdadi et al., 2018) منجر به معرفی راه‌کارهایی نظیر اعطای تسهیلات ارزان‌قیمت و سهل‌الوصول؛ پیش‌بینی خط اعتباری ویژه برای شرکت‌های تعاونی و پیگیری جهت بخشودگی یا تخفیف در تسهیلات اخذشده سالیان گذشته در جهت جلوگیری از رکود فعالیت تعاونی‌ها و شروع دوباره فعالیت تعاونی‌های غیرفعال؛ حمایت بیشتر مؤسسات از طرح‌های کارآفرینانه در این تعاونی‌ها، کاهش نرخ بهره بانکی، افزایش آگاهی و دانش اعضاء تعاونی از وضعیت بازار نهاده‌ها و محصولات برای کاهش آسیب‌پذیری در مقابل نوسان‌های شدید قیمت نهاده‌ها و محصولات؛ بازپرداخت وام‌ها در قالب اقساط بلندمدت و حداقل ۱۰ ساله، تأمین منابع و نهاده‌های موردنیاز تعاونی‌های توسعه روستایی گردید. مهم‌ترین راه‌کارهای خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی در پژوهش (Ataai & Izadi, 2015)، رفع مشکلات بازاریابی و مدیریت به کمک برگزاری مستمر دوره‌های آموزش تخصصی با مشارکت دانشگاه‌ها، اعطاء تسهیلات مالی با شرایط آسان نظیر وام با بهره کم به تعاونی‌های زیان‌ده با مساعدت ویژه سازمان تعاونی روستایی بودند. بوزرجمهری و هادی‌زاده بزاز (Boozarjmehri & Hadizadeh Bazaz, 2013) نشان دادند که زمینه‌ها و زیرساخت‌های لازم در مواردی چون بازننگری در قوانین و مقررات، اصلاح و ارائه سیاست‌های صحیح توسط دولت می‌تواند زمینه‌ای مناسب برای رفع محدودیت‌ها

در قالب کدگذاری‌های سه‌گانه (باز، محوری و انتخابی) با کمک نرم‌افزار مکس کیودا نسخه ۱۰، تحلیل شدند. کدگذاری مصاحبه‌ها به موازات مصاحبه‌ها صورت گرفت. مصاحبه‌های صورت گرفته با هر یک افراد شرکت‌کننده، در مدت زمانی بین ۳۰ تا ۵۰ دقیقه صورت گرفت. پس از انجام هر مصاحبه، داده‌های آن مصاحبه مورد کدگذاری قرار گرفت تا سمت‌وسوی داده‌های موردنیاز برای ظهور نظریه موردنظر پژوهش در گام بعدی مشخص شود. در فرآیند مصاحبه، سؤالات زیر از مشارکت‌کنندگان پرسیده شد:

برای برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی، چه راهبردهایی باید به کار گرفته شود؟ به‌کاربردن راهبردهای موردنظر، چه پیامدهایی می‌تواند برای نظام شرکت‌های تعاونی روستایی داشته باشد؟ چه عوامل زمینه‌ای می‌تواند در برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، نقش داشته باشند؟ مهم‌ترین مداخله-گرهای برون‌رفت از وضعیت فعلی زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی کدامند؟ مهم‌ترین علت‌ها و استلزامات برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی، کدامند؟ در **جدول (۱)** مشخصات شرکت‌کنندگان پژوهش، ذکر شده است.

هنگام شناسایی و توصیف کامل ابعاد، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و حصول اشباع نظری استمرار یافت. نمونه-گیری در این مطالعه تا جایی ادامه پیدا کرد که پژوهشگران دریافتند از طریق مصاحبه با افراد بیشتر، داده‌های جدیدی برای حصول به مفاهیم جدید حاصل نمی‌شود و درواقع داده‌ها حالت تکراری به خود گرفته‌اند. ابزار پژوهش مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته بود که باهماهنگی‌های به‌عمل‌آمده با افراد (مشارکت‌کنندگان) به‌صورت حضوری و مجازی انجام شد. انتخاب مصاحبه نیمه ساختاریافته به این دلیل بود که علاوه بر امکان تبادل نظرها، می‌توان بحث درباره موضوع را در راستای رسیدن به اهداف تحقیق هدایت نمود. همچنین، در طول انجام مصاحبه، امکان مشاهده احساسات، باورها و اعتقادات مصاحبه‌شوندگان وجود دارد (Goudarzi, Hosseini & Tabaian, 2019)).

در فرآیند انجام پژوهش، اخلاق پژوهش از اولویت‌های پژوهشگران بود. لذا جهت رعایت اخلاق پژوهشی، قبل از شروع مصاحبه‌ها، باهماهنگی و کسب اجازه از آن‌ها، متن مصاحبه‌ها به دو شیوه ضبط کامل و یادداشت‌برداری، مستندسازی گردید. متن مصاحبه‌های انجام‌شده با مشارکت‌کنندگان پس از پیاده‌سازی،

جدول ۱. مشخصات شرکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	تحصیلات	پست سازمانی	سن	جنسیت	سابقه کار	کد
۱	دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی	مدیر تعاونی روستایی استان	۴۹	مرد	۲۰	M1
۲	کارشناس ارشد مدیریت کشاورزی	کارشناس بازرگانی اداره تعاون	۴۸	مرد	۲۲	M2
۳	کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی	رئیس گروه توسعه تعاونی‌ها	۴۶	مرد	۲۱	M3
۴	کارشناس ارشد زراعت	رئیس اداره آموزش	۵۰	مرد	۲۵	M4
۵	کارشناس ارشد مدیریت اجرایی	رئیس اداره تعاون	۴۳	مرد	۲۳	M5
۶	کارشناس ارشد حسابداری	مدیرعامل شرکت تعاونی	۳۱	مرد	۵	M6
۷	کارشناس بازرگانی	مدیرعامل شرکت تعاونی	۴۷	مرد	۱۳	M7
۸	کارشناس ارشد حسابداری	رئیس اداره تعاون	۴۵	مرد	۲۳	M8
۹	کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی	رئیس بازنشسته تعاون روستایی	۵۵	مرد	۳۰	M9
۱۰	کارشناس ارشد ترویج	کارشناس مسئول تشکل‌ها	۴۴	مرد	۵	M10
۱۱	کارشناس ارشد	کارشناس مسئول نظام‌های	۳۷	مرد	۱۲	M11

بهره‌برداری مدیریت تعاون روستایی						
M12	۲۴	مرد	۴۹	معاونت اداری و مالی	کارشناس ارشد حسابداری	۱۲
M13	۱۸	مرد	۴۲	رئیس اداره آموزش	کارشناس ارشد مدیریت کشاورزی	۱۳
M14	۱۹	مرد	۴۰	معاون اداره کل تعاون	کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی	۱۴
M15	۱۲	مرد	۳۷	کارشناس مسئول نظام‌های بهره‌برداری	کارشناس ارشد	۱۵
M16	۳۵	مرد	۵۵	مدیرعامل اتحادیه	کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی	۱۶
M17	۲۷	مرد	۵۵	مدیرعامل سازمان مرکزی	دکتری مدیریت استراتژیک	۱۷
M18	۸	مرد	۳۱	مسئول تعاونی کسب‌وکار	کارشناس ارشد صنایع غذایی	۱۸
M19	۱۲	مرد	۴۲	استاد دانشگاه	دکتری مدیریت کسب‌وکار	۱۹
M20	۲۵	مرد	۵۰	رئیس اداره تعاون روستایی	کارشناس ارشد زراعت	۲۰
M21	۴	زن	۴۲	مدیرعامل شرکت تعاونی زنان	کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی	۲۱
M22	۲۱	مرد	۴۳	معاون اداره تعاون روستایی	کارشناس ارشد مدیریت	۲۲
M23	۵	مرد	۴۷	مدیرعامل شرکت تعاونی	کارشناس ارشد زراعت	۲۳
M24	۱۸	مرد	۵۰	مدیرعامل شرکت تعاونی	کارشناس حسابداری	۲۴

سؤال شد و همه فعالیت‌های صورت گرفته اعم از مراحل کار و چگونگی گردآوری و تحلیل داده‌ها به‌دقت یادداشت‌برداری شد. همچنین، روش توافق درون موضوعی نیز استفاده شد. بدین‌صورت که برای محاسبه پایایی مصاحبه‌ها، از یک مدرس دانشگاه که بر موضوع پژوهش اشراف داشت، درخواست شد، به‌عنوان همکار پژوهش، در این پژوهش مشارکت کند. سپس محققان به همراه همکار پژوهش، سه مصاحبه را کدگذاری و درصد توافق درون موضوعی، با استفاده از فرمول زیر، محاسبه نمود.

$$\text{تعداد کل کدها} / ۲ \times \text{تعداد توافقات} = \text{درصد توافق درون موضوعی} \times ۱۰۰$$

نتیجه محاسبه درصد توافق درون موضوعی پژوهش حاضر در جدول (۲) ارائه شده است.

ردیف	کد مصاحبه	تعداد کدها	تعداد توافقات	پایایی دو کدگذار
۱	M1	۲۱	۹	۰/۸۶
۲	M2	۲۶	۱۱	۰/۸۵
۳	M3	۲۲	۸	۰/۷۳
	کل	۶۹	۲۸	۰/۸۱

در مطالعات کیفی نیز صحت و اعتبار داده‌ها و یافته‌ها، بخش بسیار بااهمیت از فرآیند پژوهش تلقی می‌گردد (Creswell & Poth, 2016). جهت حصول اطمینان از صحت و اعتبار پژوهش حاضر، بر اساس معیارهای تشریح شده (Lincoln & Guba, 1985)) اقدام شد.

قابلیت اعتبار^۱: قابلیت اعتبار به معنای تلاش آگاهانه برای اطمینان از تفسیر معنی داده‌ها از نظر صحت و درستی است (Maneshgar et al., 2021). در این مطالعه جهت تأمین قابلیت اعتبار، اقداماتی نظیر، انتخاب مشارکت‌کنندگان باتجربه، ادامه نمونه‌گیری تا حد اشباع نظری، انتخاب مناسب‌ترین واحدهای معنایی و بازبینی توسط ارزیاب بیرونی انجام شد.

قابلیت ثبات^۲: منظور از قابلیت اطمینان یا ثبات، میزان پایایی داده‌ها در شرایط و زمان مشابه و تغییرات ایجادشده در تصمیمات پژوهشگر طی فرآیند تحقیق است (Creswell & Poth, 2016).

در این پژوهش در راستای حصول به این معیار، از همه مشارکت‌کنندگان راجع به یک موضوع مشخص

1. Credibility
2. Confirmability

در این مطالعه، ۲۴ نفر مشارکت داشتند که یک نفر زن و ۲۳ نفر مرد بودند. ۱۹ نفر تحصیلات مقطع کارشناسی ارشد، ۲ نفر تحصیلات مقطع دکتری و ۲ نفر تحصیلات مقطع کارشناسی داشتند. پس از تحلیل تمامی مصاحبه‌ها، تعداد ۳۹۸ کد اولیه شناسایی شد که پس از پایش به ۱۰۸ مفهوم، ۲۴ مقوله فرعی و ۶ مقوله اصلی تبدیل شدند. در ادامه نتایج به دست آمده از این پژوهش، به تفکیک هر یک از مقوله‌های اصلی، تشریح شده است.

کدگذاری باز

ابتدا در مرحله کدگذاری باز متن مصاحبه‌ها مورد تحلیل قرار گرفت و خط به خط تحلیل شدند. سپس مفاهیم نامناسب و بی‌ربط حذف شده و ضمن استخراج مفاهیم کلیدی، موارد مشابه در هم ادغام شدند. در این مرحله، ۱۰۸ مفهوم مرتبط با زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی به دست آمد.

کدگذاری محوری

در مرحله کدگذاری محوری، مفاهیم استخراج شده از مرحله کدگذاری باز، دسته‌بندی شده و بر اساس نزدیکی مفاهیم، زیر طبقات را شکل دادند. در نهایت، زیر طبقات تشکیل شده بر مبنای مدل پارادایمی داده بنیان، طبقات اصلی را شکل دادند. در **جدول (۳)** مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با شرایط علی، ذیل کدهای باز و محوری نشان داده شده است

همان‌طور که در **جدول (۲)** مشاهده می‌شود، پایایی بین دو کدگذار برای مصاحبه‌های انجام گرفته در پژوهش، برابر ۸۱ درصد است. از آنجایی که میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد قابل قبول تلقی می‌شود (Mohammadbeigi, Mohammadsalehi & Aligol, 2015)، بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که کدگذاری انجام گرفته از پایایی مناسبی برخوردار است.

تأیید پذیری^۳: تأیید پذیری بیانگر ارتباط داده‌ها با منابع و ظهور نتایج و تفاسیر از این منابع است. برای تأمین تأیید پذیری مصاحبه‌ها، کلیه مراحل تحقیق، اعم از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و شکل‌گیری مدل به‌منظور فراهم نمودن امکان ممیزی پژوهش، تشریح و در اختیار گروه تحقیق قرار گرفت تا صحت نحوه انجام پژوهش تأیید گردد.

انتقال پذیری^۴: انتقال پذیری، قابلیت انتقال یافته‌های مطالعه به گروه‌های دیگر است (Creswell & Poth, 2016). بدین منظور و جهت تأمین قابلیت انتقال پذیری، داده‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند جمع‌آوری شدند و در این راستا افراد حائز معیارهای لازم از جمله داشتن تخصص کافی و اطلاعات جامع، انتخاب شدند.

همان‌گونه که گفته شد، تحلیل داده‌های کیفی در این روش با استفاده از سیستم کدگذاری باز (شکستن اولیه داده‌ها و دستیابی به مفاهیم)؛ کدگذاری محوری (پروراندن مقوله‌ها و برقراری ارتباط منطقی میان مفاهیم) و کدگذاری انتخابی یا گزینشی (انتخاب نهایی مقوله‌ها و استنباط یک روایت یا خط داستان از روابط درونی میان طبقات ایجاد شده) انجام شد.

یافته‌ها

3. Dependability
4. Transferability

جدول ۳. مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با شرایط علی	
مقوله اصلی	مقوله فرعی (زیر طبقه)
مقوله اصلی	کدگذاری باز
	مفاهیم
	چالش‌های عرصه تولید و عرضه
	مشکلات عمومی اقتصادی
	ضعف عامل تسهیلات بانکی
	ضعف اقتصاد بازرگانی و سیاست‌گذاری اقتصادی
	ضعف فعالیت‌های بازاریابی
	کمبود ملزومات اولیه
	واگذاری خرید تضمینی به سازمان‌های دولتی و حذف یارانه‌های دولتی
	اعمال بروکراسی و تصمیم‌گیری متمرکز و بیرونی در تعاونی‌ها
نارسایی‌های اقتصادی	عدم همکاری نهادهای دولتی
	حمایت ناکافی و عدم وجود لابی قدرتمند
	تلقی دولتی بودن تعاونی‌ها
	عدم کفایت تعاونی‌ها در توجه به امور توسعه‌ای
	رقابت نابرابر تعاونی‌ها با بخش خصوصی
	موازی کاری سازمان‌های دولتی در فعالیت‌های تعاونی
	تحمیل قراردادهای یک‌طرفه و هزینه‌های سرسام‌آور از نهادهای دولتی
	هدفمندی یارانه‌ها
	وابستگی‌های فردی و قومی روسای شرکت‌ها
	تصمیم‌های غیرمنطقی سازمان‌های دولتی درگیر با تعاونی‌ها
نارسایی‌های سیاستی حمایتی	ضعف ارتباطی و تطبیق‌پذیری
	ضعف مسئولیت‌پذیری و کاهش انگیزه فعالیت اعضا
	ضعف روحیه تعاون
	ضعف آگاهی
	عدم شفافیت و کفایت فرایند نظارت بر کار شرکت‌های تعاونی
	چالش ورود کالای ارزان‌قیمت وارداتی
	وجود تحریم‌های بین‌المللی
	ضعف امکانات زیرساختی
	فقدان خلاقیت و نوآوری و حاکمیت سلیقه‌های غیرعلمی
	فقدان طرح‌ریزی مأموریت و چشم‌انداز آتی
شرایط علی	تراکم نیروی انسانی مازاد شرکت‌ها
	حذف فروشگاه‌های مصرف
	ضعف آموزش اتربخش
	ضعف اطلاع‌رسانی
	ضعف سازمان‌دهی آموزشی
	ضعف مهارت‌های فنی
	ضعف دانش تخصصی
	سطح پایین تحصیلات
	حوادث طبیعی اقلیمی
	مهاجرت‌های روستایی
نارسایی‌های زیرساختی - نهادی	طلب حق سنواتی کارکنان
	چالش‌های ناشی از مهاجرت‌های روستایی
	چالش‌های طلب حق سنواتی اعضا
چالش‌های بین‌المللی	چالش‌های آموزش
	نارسایی‌های مهارتی درآمندی
	چالش‌های دانشی
چالش‌های فرهنگ - اجتماعی	چالش‌های غیرمترقبه طبیعی
	چالش‌های ناشی از مهاجرت‌های روستایی
	چالش‌های طلب حق سنواتی اعضا

در این مطالعه، مشخص شد که عوامل و شرایط زمینه‌ای متفاوتی بر زیان‌دهی، شرکت‌های تعاونی روستایی، اثرگذار هستند. در جدول (۴) مفاهیم و

بر اساس جدول (۳)، مفاهیمی که به شرایط علی اثرگذار بر زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، برمی‌گردد؛ ۱۲ زیر طبقه اصلی را تشکیل می‌دهند.

مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با شرایط زمینه‌ای، ذیل کدهای باز و محوری نشان داده شده است

جدول ۴. مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با شرایط زمینه‌ای

مقوله اصلی	مقوله فرعی (زیر طبقه)	کدگذاری باز	مفاهیم
	مهندسی ارتباطات درون و برون‌سازمانی	برقراری ارتباطات اثربخش درون و برون‌سازمانی	
	تدارک آموزش‌های اثربخش متکی بر بازار	توسعه آموزش‌های مهارت محور	
	تدوین برنامه راهبردی (استراتژیک)	تعریف مأموریت و چشم‌انداز سازمانی متکی بر سوددهی	
	تکریم روحیه استقلال‌طلبی شرکت‌های تعاونی	توجه و احترام به استقلال شرکت‌های تعاونی	
	نهادینه نمودن حمایت‌های دولتی و تسهیل مسیر ارتباطی بازار، شرکت، روستایی	حمایت همه‌جانبه سازمان متولی و حامی شرکت‌های تعاونی	
	روزآمد نمودن شرکت‌های تعاونی	روزآمد نمودن شرکت‌های تعاونی از حیث خدمات‌رسانی و تغییرات ساختاری	
	رعایت اصل شایسته‌سالاری در شرکت‌ها	توجه شایسته به نیروهای خلاق و جوان تحصیل کرده	
شرایط زمینه‌ای	ارائه خدمات مناسب به اعضا	خدمات‌دهی مناسب به اعضاء تعاونی‌ها	
	ایفاء نقش صحیح کادر ستادی شرکت‌ها	فراهم نمودن تسهیلات ارزان قیمت	
	قدرت بخشی و تجهیز علمی ارکان تعاونی‌ها	نقش‌آفرینی اثربخش بازرسان و اعضاء هیئت‌مدیره	
		توانمندسازی ارکان تعاونی‌ها	

بر اساس جدول (۴)، مفاهیمی که به شرایط زمینه‌ای اثرگذار بر زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، برمی‌گردد؛ ۱۰ زیر طبقه اصلی شامل، مهندسی ارتباطات درون و برون‌سازمانی، تدارک آموزش‌های اثربخش متکی بر بازار، تدوین برنامه راهبردی، تکریم روحیه استقلال‌طلبی شرکت‌های تعاونی، نهادینه نمودن حمایت‌های دولتی و تسهیل مسیر ارتباطی بازار، شرکت، روستایی، روزآمد نمودن شرکت‌های تعاونی، رعایت اصل شایسته‌سالاری در شرکت‌ها، ارائه خدمات مناسب به اعضاء، ایفاء نقش صحیح کادر ستادی شرکت‌ها و

قدرت بخشی و تجهیز علمی ارکان تعاونی‌ها را تشکیل می‌دهند.

درواقع، ارکان پدیده محوری برون‌رفت تعاونی‌ها از زیان‌دهی عبارت‌اند از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی، آموزش صحیح ارکان تعاونی‌ها، تقویت فرهنگ تعاونی و کار جمعی و تراکم نیروی انسانی مازاد است. در جدول (۵) مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با مقوله محوری، ذیل کدهای باز و محوری نشان داده شده است.

جدول ۵. مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با مقوله محوری

مقوله اصلی	مقوله فرعی (زیر طبقه)	کدگذاری باز	مفاهیم
مقوله محوری		رفع مشکلات حقوقی	
		تدارک و تأمین مالی شرکت‌ها	
		وجود دولت ناتوان از پرداخت تسهیلات	
		رعایت اساسنامه شرکت‌ها	
		توسعه‌نیافتگی ساختاری و فقدان آینده‌نگری	
		شفافیت در همکاری و حمایت دولت	
	حرکت به سمت جوان‌گرایی و تخصصی شدن امور	رویکرد جوان‌گرایی و تخصص در شرکت‌های تعاونی	

احترام به استقلال تعاونی‌ها	استقلال شرکت‌های تعاونی و عدم دخالت دولتی
نهادینه نمودن فرهنگ تعاون در جامعه	تقویت فرهنگ تعاونی و کار جمعی
ایفاء نقش صحیح کادر ستادی شرکت‌ها	نقش‌آفرینی اثربخش بازرسان و اعضاء هیئت‌مدیره
امپراتوری نیروی انسانی	تراکم نیروی انسانی مازاد
آموزش ایده پردازی و درآمدزایی	آموزش صحیح ارکان تعاونی‌ها
	فقدان طرح و ایده‌های درآمدزا
افول و زیان دهی شرکت‌ها	زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی

های شناسایی‌شده مرتبط با عوامل مداخله‌گر، ذیل کدهای باز و محوری نشان داده شده است. بر اساس **جدول (۶)**، مفاهیمی که به مقوله عوامل مداخله‌گر زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، برمی‌گردد؛ شامل ۱۱ زیر طبقه اصلی، ساختار بوروکراتیک و متمرکزسازمانی، فقدان توان رقابت ناشی از ضعف مالی، رشد جمعیت روستایی، تأثیر عوامل اقلیمی، سوءاستفاده مالی و سیستمی در شرکت‌ها، اشتغال چندگانه اعضاء شرکت‌ها، فعالیت مخرب دلان و واسطه‌ها، تلاطم قیمتی و رقابتی بازار، روحیه کارمند محوری اعضاء، ناکارآمدی بعد نظارتی و حمایتی دولت و مدیریت سنتی غیرعلمی می‌باشند.

بر اساس **جدول (۵)**، مفاهیمی که به مقوله محوری زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، برمی‌گردد؛ شامل ۸ زیر طبقه اصلی، عدم‌کفایت ساختاری، حمایتی و نظارتی دولتی، حرکت به سمت جوان‌گرایی و تخصصی شدن امور، احترام به استقلال تعاونی‌ها، نهادینه نمودن فرهنگ تعاون در جامعه، ایفاء نقش صحیح کادر ستادی شرکت‌ها، امپراتوری نیروی انسانی، آموزش ایده پردازی و درآمدزایی و افول و زیان‌دهی شرکت‌ها می‌باشد.

در این مطالعه، مشخص شد که عوامل مداخله‌گر متعددی در زیان‌دهی، شرکت‌های تعاونی روستایی ایفاء نقش می‌نمایند. در **جدول (۶)** مفاهیم و مقوله-

جدول (۶). مفاهیم و مقوله‌های شناسایی‌شده مرتبط با عوامل مداخله‌گر

کدگذاری باز	کدگذاری محوری
مفاهیم	مقوله فرعی (زیر طبقه)
بروکراسی اداری حاکم بر سازمان‌های دولتی	ساختار بوروکراتیک و متمرکزسازمانی
عدم توان رقابتی در شرکت‌ها	فقدان توان رقابت ناشی از ضعف مالی
افزایش جمعیت	رشد جمعیت روستایی
بروز حوادث غیرمترقبه طبیعی	تأثیر عوامل اقلیمی
سوءاستفاده‌های مالی	سوءاستفاده مالی و سیستمی در شرکت‌ها
فقدان انگیزه فعالیت	اشتغال چندگانه اعضاء شرکت‌ها
قدرت گرفتن دلان در بازار	فعالیت مخرب دلان و واسطه‌ها
ایجاد رکود و نوسانات بازار	تلاطم قیمتی و رقابتی بازار
فرورفتن افراد عضو تعاونی‌ها در قالب کارمندی	روحیه کارمند محوری اعضاء
ضعف نظارت و حمایت دولتی	ناکارآمدی بعد نظارتی و حمایتی دولت
تفکر سنتی غیرعلمی	مدیریت سنتی غیرعلمی

مقوله راهبردهای خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، برمی‌گردد؛ شامل ۱۴ زیر طبقه اصلی، بازگشت امکان خرید تضمینی محصول به تعاونی‌ها، استراتژی‌های درآمدزایی متکی بر تغییر نوع فعالیت، گرایش تعاونی‌ها به مشاوره و پژوهش، مدیریت

راهبردها و سیاست‌های کلی متنوعی در راستای خروج از زیان‌دهی، شرکت‌های تعاونی روستایی وجود دارد. در **جدول (۷)** مفاهیم و مقوله‌های شناسایی‌شده مرتبط با راهبردهای عملی خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، ذیل کدهای باز و محوری نشان داده شده است. بر اساس **جدول (۷)**، مفاهیمی که به

جدول ۷. مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با راهبردها

مقوله اصلی	مقوله فرعی (زیر طبقه)	کدگذاری باز	مفاهیم
	بازگشت امکان خرید تضمینی محصول به تعاونی‌ها	امکان‌پذیری خرید تضمینی	
	استراتژی‌های درآمدزایی متکی بر تغییر نوع فعالیت	استراتژی‌های درآمدزایی مولد	
	گرایش تعاونی‌ها به مشاوره و پژوهش	به‌کارگیری مشاورین تخصصی	
	مدیریت حمایت‌های دولتی	مدیریت درست و موثر حمایت‌های دولتی	
	توانمندسازی آموزشی کادر صفی و ستادی شرکت‌ها	تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص	
	واگذاری وظیفه فراهم کردن زیرساخت‌ها به سازمان	معکوس سازی و تحول وظیفه‌ای سازمان تعاون روستایی	
	تعاون روستایی		
	بازنگری قوانین و مقررات حاکم	سیاست‌گذاری و بازنگری مؤثر مقررات و قوانین دولتی	
	ارتقاء مهارت‌های بازاریابی و تأمین مالی شرکت‌ها	افزایش توان بازاریابی شرکت‌ها	
	حذف یا ادغام تعاونی‌های زیان‌ده و تعدیل نیروی کارکنانی	ادغام تعاونی‌ها و کاهش تعداد کارکنان مازاد	
راهبردها	استراتژی هدایت درست نقدینگی و فروش اموال بلااستفاده	مدیریت جریان دهی نقدینگی از محل فروش اموال مازاد و مستهلک	
	اعمال تغییرات ساختاری دولتی	احاله مسئولیت تعاون روستایی به سایر سازمان‌های دولتی	
	برقراری ارتباطات بین نهادی	دیپلماسی ارتباطات برون‌سازمانی	
	تغییر مکانیسم‌های پرداخت دستمزد	حاکمیت روند پرداخت دستمزدی	
	صادرات به بازارهای بین‌المللی	بهره‌گیری از توان صادرات فرامرزی	

راهبردهای خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، ذیل کدهای باز و محوری نشان داده شده است. بر اساس جدول (۸)، مفاهیمی که به مقوله پیامدهای به‌کارگیری راهبردهای خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی، برمی‌گردد؛ شامل ۱۰ زیر مقوله، ارتقاء جایگاه و ارزش برند شرکت‌های تعاونی، تسریع روند درآمدزایی و استحکام مالی، ارتقاء قدرت رقابتی شرکت‌های تعاونی، استحکام و نهادینه شدن فرهنگ فعالیت‌های تعاونی، سوددهی شرکت‌های و عدالت در توزیع سود، تحقق استقلال شرکت‌ها، مدیریت مؤثر بر تعاونی‌ها، تسهیل فرآیند اقتصاد کارمزدی و بهبود اقتصاد معیشتی و آفرینش شغلی می‌باشند.

حمایت‌های دولتی، توانمندسازی آموزشی کادر صفی و ستادی شرکت‌ها، واگذاری وظیفه فراهم کردن زیرساخت‌ها به سازمان تعاون روستایی، بازنگری قوانین و مقررات حاکم، ارتقاء مهارت‌های بازاریابی و تأمین مالی شرکت‌ها، حذف یا ادغام تعاونی‌های زیان‌ده و تعدیل نیروی کارکنانی، استراتژی هدایت درست نقدینگی و فروش اموال بلااستفاده، اعمال تغییرات ساختاری دولتی، برقراری ارتباطات بین نهادی، تغییر مکانیسم‌های پرداخت دستمزد و صادرات به بازارهای بین‌المللی تشکیل می‌دهند. مقوله اصلی سرعت بخشی به روند توسعه روستایی و کشاورزی در سایه ارتقاء ارزش برند شرکت‌ها و درآمدزایی و رقابت‌پذیری آن‌ها، به‌زعم مصاحبه‌شوندگان مطالعه، پیامد مورد انتظار به‌کارگیری راهبردهای مطالعه حاضر است. در جدول (۸) مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با پیامدهای به‌کارگیری

جدول ۸. مفاهیم و مقوله‌های شناسایی شده مرتبط با پیامدها

مقوله اصلی	مقوله فرعی (زیر طبقه)	مفاهیم	کدگذاری باز	کدگذاری محوری
	ارتقاء جایگاه و ارزش برند شرکت‌های تعاونی	ارزشمندی سهام شرکت‌های تعاونی قابل عرضه در بازار بورس		
	تسریع روند درآمدزایی و استحکام مالی	قدرتمندی بینه مالی و افزایش شرکت درآمد		
	ارتقاء قدرت رقابتی شرکت‌های تعاونی	رقابت‌پذیری شرکت‌های تعاونی		
	استحکام و نهادینه شدن فرهنگ فعالیت‌های تعاونی	تقویت فرهنگ تعاونی و همکاری گروهی		
	سوددهی شرکت‌های و عدالت در توزیع سود	سوددهی تعاونی‌ها		
	تحقق استقلال شرکت‌ها	تقسیم عادلانه سود و درآمد		
	مدیریت مؤثر بر تعاونی‌ها	استقلال در تصمیم‌گیری‌های کلان		
	تسهیل فرایند اقتصاد کارمزدی	برنامه‌ریزی علمی فعالیت‌ها		
	بهبود اقتصاد معیشتی و آفرینش شغلی	صرفه‌جویی اقتصادی		
	ماندگاری و رغبت به فعالیت در روستاها	اشتغال‌زایی مولد		
		مهاجرت زدایی روستایی		

پیامدها

کدگذاری انتخابی

نارسایی‌های زیرساختی - نهادی، چالش‌های آموزشی، نارسایی‌های مهارتی - درآمدزایی، چالش‌های دانشی، چالش‌های غیرمترقبه طبیعی، چالش‌های ناشی از مهاجرت‌های روستایی و چالش‌های مربوط به طلب حق سنواتی اعضا، در نظر گرفته شد. شرایط زمینه‌ای یعنی شرایطی که برای موفقیت بهتر در اجرای این فرایند باید بیشتر مدنظر قرار گیرند؛ شامل عواملی چون مهندسی ارتباطات درون و برون‌سازمانی، تدارک آموزش‌های اثربخش متکی بر بازار، تدوین برنامه راهبردی، تکریم روحیه استقلال‌طلبی شرکت‌های تعاونی، نهادینه نمودن حمایت‌های دولتی و تسهیل مسیر ارتباطی بازار، شرکت، روستایی، روزآمد نمودن شرکت‌های تعاونی، رعایت اصل شایسته‌سالاری در شرکت‌ها، ارائه خدمات مناسب به اعضا، ایفاء نقش صحیح کادر ستادی شرکت‌ها و قدرت بخشی و تجهیز علمی ارکان تعاونی‌ها می‌باشد. در این فرایند اصلی‌ترین عامل در برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی، عدم کفایت ساختاری، حمایتی و نظارتی دولتی، حرکت به سمت جوان‌گرایی و تخصصی شدن امور، احترام به استقلال تعاونی‌ها، نهادینه نمودن فرهنگ تعاون در جامعه، ایفاء نقش صحیح کادر ستادی شرکت‌ها، امپراتوری نیروی انسانی، آموزش ایده

در مرحله کدگذاری انتخابی، طبقات مختلفی که در مرحله کدگذاری محوری بیان شده است، باهم ادغام می‌شوند و تحلیل کلی صورت می‌گیرد. یکپارچه‌سازی در قالب دورویه اصلی به‌کارگیری یک روایت بر اساس روابط مدل پارادایم حول مقوله محوری و ارائه قضایای نظری بر اساس مدل پارادایم صورت می‌گیرد (Haqghoyan, Zareei-Matin, Jandaghi & Rahmati, 2015). کدگذاری انتخابی نتایج گام‌های قبلی کدگذاری را به‌کاربرده، مقوله‌های اصلی را انتخاب می‌کند، آن را به شکل نظام‌مند به سایر مقوله‌ها ارتباط می‌دهد، ارتباطات را اعتبار می‌بخشد و مقوله‌هایی را که نیاز به بسط و توسعه بیشتری دارند را توسعه می‌دهد. در این مرحله پژوهشگر برحسب فهم خود از متن پدیده مورد مطالعه، یا چارچوب مدل پارادایم را به‌صورت روایتی عرضه می‌کند و یا مدل پارادایم را به هم می‌ریزد و به‌صورت ترسیمی نظریه‌نهایی را نشان می‌دهد (Corbin, Strauss, 2014). در مدل پارادایمی، شرایط علی الزام‌آور یا ترغیب‌کننده برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی، چالش‌های اقتصادی، نارسایی‌های سیاسی - حمایتی، چالش‌های فرهنگی - اجتماعی، نارسایی‌های حقوقی - نظارتی، چالش‌های بین‌المللی،

سوءاستفاده مالی و سیستمی در شرکت‌ها، اشتغال چندگانه اعضاء شرکت‌ها، فعالیت مخرب دلالتان و واسطه‌ها، تلاطم قیمتی و رقابتی بازار، روحیه کارمند محوری اعضاء، ناکارآمدی بعد نظارتی و حمایتی دولت و مدیریت سنتی غیرعلمی می‌باشد.

پردازی و درآمدزایی و افول و زیان‌دهی شرکت‌ها، به عنوان مقوله محوری در نظر گرفته شده است. عامل مداخله‌گر این مدل، شامل ساختار بوروکراتیک و متمرکزسازمانی، فقدان توان رقابت ناشی از ضعف مالی، رشد جمعیت روستایی، تأثیر عوامل اقلیمی،

شکل ۱. مدل پارادایمی برون‌رفت از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی

دولتی، توانمندسازی آموزشی کادر صفی و ستادی شرکت، واگذاری وظیفه فراهم کردن زیرساخت‌ها به سازمان تعاون روستایی، بازنگری قوانین و مقررات حاکم، ارتقاء مهارت‌های بازاریابی و تأمین مالی

عامل راهبردی در این مدل نیز شامل بازگشت امکان خرید تضمینی محصول به تعاونی‌ها، استراتژی-های درآمدزایی متکی بر تغییر نوع فعالیت، گرایش تعاونی‌ها به مشاوره و پژوهش، مدیریت حمایت‌های

قضیه ۱. وجود نارسایی در ابعاد اقتصادی، سیاستی، آموزشی، بین‌المللی، زیرساختی، اجتماعی - فرهنگی و مهارتی، عوامل علی هستند که می‌توانند کلیه بازیگران زیان‌دهی شرکت‌ها و برون‌رفت از وضعیت فعلی و نقش‌هایی که می‌توانند ایفاء نمایند را تحت تأثیر قرار دهند (P1).

قضیه ۲. زیان‌دهی شرکت‌ها در کنار ضعف حمایت دولتی و دخالت در امور تعاونی‌ها و تقویت فرهنگ آموزش فعالیت‌های تعاونی و جمعی، جریان محوری خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی را شکل می‌دهند (P2).

قضیه ۳. ساختار سازمانی بلند ناکارآمد شرکت‌ها و فقدان توان رقابتی با دلالتان در بازار پرتلاطم و اعمال مدیریت سنتی غیرعلمی شرکت‌ها، شرایط مداخله‌گری هستند که می‌توانند پدیده خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی را تحت تأثیر قرار دهند (P3).

قضیه ۴. تقویت ارتباطات سازمانی دولتی مبتنی بر آموزش اثربخش بازار محور، می‌توانند تحت تأثیر شرایط زمینه‌ای باشند (P4).

قضیه ۵. درآمدزایی مبتنی بر تغییر رویکرد نوع فعالیت و تغییر مکانسیم‌های دستمزدی در کنار حذف ادغام شرکت‌های زیان‌ده و تعدیل نیروی انسانی مازاد، کنش‌ها و برهم‌کنش‌های خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی را تحت تأثیر قرار می‌دهند (P5).

قضیه ۶. خروجی اجرای راهبردهای معرفی‌شده تحت شرایط مداخله‌گر و شرایط زمینه‌ای، سرعت بخشی به روند توسعه روستایی و کشاورزی در سایه ارتقاء ارزش برند شرکت‌ها و درآمدزایی و رقابت‌پذیری آنها است (P6).

شرکت‌ها، حذف یا ادغام تعاونی‌های زیان‌ده و تعدیل نیروی کارکنانی، استراتژی هدایت درست نقدینگی و فروش اموال بلااستفاده، اعمال تغییرات ساختاری دولتی، برقراری ارتباطات بین نهادی، تغییر مکانسیم‌های پرداخت دستمزد و صادرات به بازارهای بین‌المللی بوده است. بالاخره در بعد پیامدها، عواملی چون ارتقاء جایگاه و ارزش برند شرکت‌های تعاونی، تسریع روند درآمدزایی و استحکام مالی، ارتقاء قدرت رقابتی شرکت‌های تعاونی، استحکام و نهادینه شدن فرهنگ فعالیت‌های تعاونی، سوددهی شرکت‌ها و عدالت در توزیع سود، تحقق استقلال شرکت‌ها، مدیریت مؤثر بر تعاونی‌ها، تسهیل فرآیند اقتصاد کارمزدی، بهبود اقتصاد معیشتی و آفرینش شغلی و ماندگاری و رغبت به فعالیت در روستاها جای گرفته‌اند. پیامدهایی که تجلی آنها به معنای خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی است. کدگذاری محوری، بر اساس الگوی پارادایمی پژوهش در شکل (۱)، نشان داده شده است.

تدوین گزاره‌های حکمی (مفروضه‌ها) یا

قضایای پژوهش

این گزاره‌ها یا قضایای حکمی به روابط بین مقوله‌ها اشاره دارند. قضیه‌های نظری، بیانگر روابط تعمیم‌یافته بین یک طبقه و مفاهیم آن با طبقات معین است. قضیه‌ها، متضمن روابط مفهومی هستند، درحالی‌که فرضیه‌ها مستلزم روابط سنجه‌پذیر هستند چون رویکرد نظریه داده بنیان روابط مفهومی تولید می‌کند، نه سنجه‌پذیر؛ لذا به کارگیری اصطلاح قضایا، مرجح است. در قسمت قضایا، رابطه بین طبقات اصلی موردبررسی قرار می‌گیرد (Haqghoyan et al., 2015). در این پژوهش برای فرآیند کدگذاری انتخابی، ۶ قضیه نظری بر اساس مدل پارادایمی ارائه می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعات گسترده‌ای در خصوص چالش‌ها و مشکلات پیش روی تعاونی‌های کشاورزی و روستایی به عمل آمده است (Imanipour, Jahandideh & Davari, 2019; Emdadi et al., 2018). با این حال، تعاونی‌های موجود در مناطق کمتر توسعه یافته نظیر ایلام کمتر مورد توجه قرار گرفته است؛ بنابراین، مطالعه حاضر با ارائه چارچوبی نظام‌مند در قالب روش تحقیق کیفی، درصد تبیین راهکار مناسب جهت خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی است. بدین ترتیب، نتایج این مطالعه نه تنها در زمینه بهبود عملکرد تعاونی‌های کشاورزی در مناطق کمتر توسعه یافته مفید است، بلکه می‌تواند از طریق شناخت عمیق بسترها و شرایط مداخله‌گر در بروز زیان‌های اقتصادی در این تعاونی‌ها به پیشبرد ادبیات موجود کمک کند.

نتایج پژوهش نشان داد که نارسایی‌های اقتصادی، نارسایی‌های سیاستی حمایتی، آسیب‌های فرهنگی - اجتماعی، نارسایی‌های حقوقی - نظارتی، چالش‌های بین‌المللی، نارسایی‌های زیرساختی - نهادی، چالش‌های آموزشی، نارسایی‌های مهارتی درآمدزایی، چالش‌های دانشی، چالش‌های غیرمترقبه طبیعی، چالش‌های ناشی از مهاجرت‌های روستایی و چالش‌های طلب حق سنواتی اعضاء، از عواملی هستند که زمینه‌ساز، زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی هستند. در تفسیر این یافته می‌توان گفت که در فضای فعالیت کاری شرکت‌های تعاونی روستایی، تمام عوامل محیطی اعم از محیط داخلی و خارجی، در زیان‌دهی شدن آن‌ها نقش دارند؛ یعنی اینکه از یک سو دولت و نهاد متولی دولتی ارائه خدمات به شرکت‌های تعاونی، از عمل نمودن به تعهدات حرفه‌ای خویش در زمینه فراهم نمودن تسهیلات آموزشی و حقوقی برای مدیران شرکت‌ها و نیز فراهم نمودن امکانات نهادی و زیرساختی برای آنان غافل بوده‌اند. بخش دیگری از

چالش‌های مبتلابه شرکت‌های تعاونی به ساختار درونی و فقدان قابلیت‌های فنی - تخصصی و در برخی موارد به پایین بودن معلومات علمی مدیران شرکت‌ها و نیز تعارضات درون‌گروهی شرکت‌ها و فقدان فرهنگ فعالیت جمعی، برمی‌گردد. به همه این موارد باید بروز رخدادهای طبیعی اثرگذار بر افول شرکت‌های تعاونی را اضافه نمود. همه این عوامل دست‌به‌دست هم داده و باعث تحمیل فشار شدیدی بر شرکت‌های تعاونی روستایی شده و در بسیاری موارد، تعطیلی و زیان‌دهی شدن شرکت‌ها را به دنبال خواهد داشت. در تأیید این یافته‌ها (Neizi, Ganji & Karkonannasrabad, 2012))، به نقش عوامل بیرونی چالش‌آفرین در پیشبرد اهداف شرکت‌های تعاونی روستایی اشاره نموده‌اند. از دیدگاه این محققان، سیاست‌های حمایتی و برنامه‌ریزی نامطلوب (نبود سیاست‌های مشخص و مدون در حوزه تعاون، تصمیم‌گیری‌های متمرکز و از بیرون برای تعاونی، کاهش حمایت دولتی) و ضعف فرهنگ تعاون در کشور (ضعف روحیه همکاری جمعی و گرایش به فعالیت جمعی در بین جوانان و اعضای جامعه، مهم-ترین چالش‌های بیرونی سازمان‌های تعاونی هستند. افزون بر این، مطالعات دیگر (Ataei & Izadi, 2015; Hadizadeh Bazaz, 2013; Boozarjehri & Booza) به نقش پررنگ تعدادی از این عوامل علی، در روند افول و زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی اشاره نموده‌اند. از طرف دیگر، نمی‌توان نسبت به تأثیر شرایط محیطی و بستر حاکم در روند زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی بی‌تفاوت بود. در این زمینه بررسی‌ها نشان می‌دهد که ارتباطات درون و برون‌سازمانی، تدارک آموزش‌های اثربخش متکی بر بازار، تدوین برنامه راهبردی، تکریم روحیه استقلال‌طلبی شرکت‌های تعاونی، نهادینه نمودن حمایت‌های دولتی و تسهیل مسیر ارتباطی بازار - شرکت - روستایی، روزآمد نمودن شرکت‌های تعاونی، رعایت اصل شایسته‌سالاری در شرکت‌ها، ارائه خدمات مناسب به اعضاء، ایفاء نقش

([Khoshmaram, Zarafshani, Mirakzadeh & Alibaygi, 2017](#))، به وجود تحریم‌ها، تغییرات محیطی و قدرت گرفتن دلان در بازار اشاره نموده است. همچنین، نتایج تحقیق ([Noori Roosta & Naderi, 2020](#)) حاکی از تأثیر تحریم‌ها، نوسانات بازار و تغییرات اقلیمی بر روند کاری شرکت‌های تعاونی روستایی بوده است.

راهبردها به کلیه اقدامات خرد و کلانی اشاره دارد که به بهبود و تقویت فرآیند خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی می‌پردازند. در این راستا، نتایج نشان داد که مهم‌ترین اقدام‌ها و کنش و واکنش در راستای خروج از زیان‌دهی شرکت‌ها، بازگشت امکان خرید تضمینی محصول به تعاونی‌ها، استراتژی‌های درآمدزایی متکی بر تغییر نوع فعالیت، گرایش تعاونی‌ها به مشاوره و پژوهش، مدیریت حمایت‌های دولتی، توانمندسازی آموزشی کادر صفی و ستادی شرکت‌ها، واگذاری وظیفه فراهم کردن زیرساخت‌ها به سازمان تعاون روستایی، بازنگری قوانین و مقررات حاکم، ارتقاء مهارت‌های بازاریابی و تأمین مالی شرکت‌ها، حذف یا ادغام تعاونی‌های زیان‌ده و تعدیل نیروی کارکنانی، استراتژی هدایت درست نقدینگی و فروش اموال بلااستفاده، اعمال تغییرات ساختاری دولتی، برقراری ارتباطات بین نهادی، تغییر مکانیسم‌های پرداخت دستمزد و صادرات به بازارهای بین‌المللی است. تحقیق این راهبردها به دو عامل اساسی دولت و توانمند شدن و قدرت بخش به عوامل و ارکان شرکت‌ها بستگی دارد. به این معنا که محول نمودن مجدد خریدهای تضمینی به تعاونی‌ها، ارائه مشاوره‌های تخصصی و شغلی، انجام تغییرات ساختاری و تدارک زیرساخت‌ها از سوی سازمان تعاون روستایی، از جمله مواردی است که به دولت برمی‌گردد و از سویی دیگر، اهتمام جدی مدیران شرکت‌های تعاونی روستایی به تغییر راهبردهای بازاریابی، تعدیل نیروی انسانی و هدایت صحیح نقدینگی از جمله مواردی است که می‌تواند در اجرایی شدن راهبردهای مذکور کمک

صحیح کادر ستادی شرکت‌ها و قدرت بخشی و تجهیز علمی ارکان تعاونی‌ها، همگی عوامل زمینه‌ای هستند که خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در این زمینه می‌توان چنین ادعان داشت که بستر و شرایط زمینه‌ای کشور در بخش تعاون برای توسعه فعالیت‌های شرکت‌های تعاونی روستایی و خروج از زیان‌دهی آن‌ها با اتکا به حمایت‌های دولتی، چندان مناسب نیست. به طوری که شرکت‌های تعاونی روستایی از حداقل آموزش‌های مبتنی بر بازار و یا تجهیز علمی ارکان تعاونی‌ها، برخوردار نیستند. این یافته، با نتایج مطالعات پیشین ([Ataai & Izadi, 2015](#); [Brisco, 2010](#); [Mulayim, 2003](#); [Rostamzadeh, Abdollahzadeh & Abedi Sarvestani, 2020](#)) همسو است.

عوامل مداخله‌گر، آن دسته عوامل بیرونی هستند که قابل مدیریت توسط مدیران و اعضاء شرکت‌های تعاونی نبوده و به طور غیرمستقیم در زیان ده شدن شرکت‌های تعاونی روستایی نقش دارند. در این راستا، نتایج پژوهش نشان داد که ساختار بوروکراتیک و متمرکزسازمانی، فقدان توان رقابت ناشی از ضعف مالی، رشد جمعیت روستایی، تأثیر عوامل اقلیمی، سوءاستفاده مالی و سیستمی در شرکت‌ها، اشتغال چندگانه اعضاء شرکت‌ها، فعالیت مخرب دلان و واسطه‌ها، تلاطم قیمتی و رقابتی بازار، روحیه کارمند محوری اعضاء، ناکارآمدی بعد نظارتی و حمایتی دولت و مدیریت سنتی غیرعلمی، در زمره عواملی هستند که خروج شرکت‌های تعاونی روستایی از زیان‌دهی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بخش عظیمی از این تأثیرات را می‌توان ناشی از رکود و نوسانات بازار و در نتیجه قدرت گرفتن دلان در بازار و بروز سوءاستفاده‌های مالی دانست. درحالی که بخش دیگری از نقش عوامل مداخله‌گر را باید در ساختار متمرکز و بوروکراتیک دستگاه دولتی متولی و فقدان قدرت رقابتی با رقبا در درون ساختار شرکت‌های تعاونی روستایی جستجو نمود. در این راستا، نتایج مطالعات پیشین

چارچوب پیشنهادی در این مطالعه در هیچ شرکت تعاونی روستایی، به طور تجربی آزمون نشده است. بر این اساس، انجام مطالعه موردی در یک شرکت تعاونی منتخب و ارزیابی آن با استفاده از چارچوب پیشنهادی مذکور می‌تواند سهم قابل توجهی در پیشبرد ادبیات مربوطه داشته باشد.

مشارکت نویسندگان

نسرین مرادی: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش، بازبینی و ویرایش و نظارت و سرپرستی)

محمد باقر آرایش: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش و بازبینی و ویرایش)

حامد چهارسوقی امین: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش و بازبینی و ویرایش)

رویا اشراقی: (مفهوم‌پردازی، روش‌شناسی، بررسی اطلاعات و پایش و بازبینی و ویرایش)

قدردانی و تشکر

این مقاله تحت حمایت هیچ سازمان و ارگانی قرار نگرفته است.

شایان توجه نماید. در این راستا، دنیایی، یعقوبی و رجایی (Donyaei, Yaghoubi & Rajaei, 2010)، به معافیت-های مالیاتی و خدمات مالی و رجائی، یعقوبی و دنیایی (Rajaei, Yaghoubi & Donyaei, 2011)، به اصلاح قوانین و مقررات بانکی ناظر بر حمایت از کارآفرینان در شرکت‌های تعاونی روستایی اشاره نموده‌اند. علاوه بر این موارد، مطالعات پیشین (Lawrence & Ganguli, 2016؛ Kotlar & Sieger, 2018) راهبردهایی نظیر تأمین بودجه و حمایت‌های مالی و اقتصادی از شرکت‌های تعاونی را پیشنهاد نموده‌اند. نتایج این تحقیقات، به نوعی تأییدکننده یافته‌های حاصل از این مطالعه می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از زیان‌دهی و به تعطیلی کشیده شدن شرکت‌های تعاونی روستایی، صندوق‌هایی برای حمایت مالی شرکت‌ها راه‌اندازی شود تا وام‌های کم‌بهره با شرایط بازپرداخت متناسب را به شرکت‌های تعاونی ارائه نماید. برگزاری کلاس‌های آموزشی برای آشنایی اعضای تعاونی با اصول بازاریابی و توانمندسازی دانشی اعضاء تعاونی‌ها، می‌تواند در خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی مؤثر باشد. راه-اندازی سایت‌های برای خریدوفروش محصولات شرکت‌های تعاونی و تدارک بسترهایی برای صادرات بیشتر محصولات در این راستا می‌تواند بسیار راهگشا باشد. همچنین، شفافیت در مشوق‌های دولتی از طریق تقویت تعاونی‌های تولیدی توسط دولت و داشتن برنامه‌ریزی راهبردی و نیز به‌کارگیری نیروی جوان متخصص و متعهد در مدیریت شرکت‌های تعاونی روستایی و حمایت از آنها و تعامل با اداره و یا سازمان‌های مرتبط می‌تواند تا حدودی در خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی مثمر ثمر واقع شود. به‌طور کلی، پژوهش حاضر به ارائه الگوی خروج از زیان‌دهی شرکت‌های تعاونی روستایی در سطح نظری پرداخته است.

این مطالعه با یک محدودیت عمده همراه است که می‌بایست هنگام تفسیر نتایج به آن توجه شود.

Reference

- Akcaoz, H., & Ozkan, B. (2005). Determining risk sources and strategies among farmers of contrasting risk awareness: A case study for Cukurova region of Turkey. *Journal of Arid Environments*, 62(4), 661-675. <https://doi.org/10.1016/j.jaridenv.2005.01.018>.
- Amini, A., Mazini, N., & Ghadimi, S. (2015). Comparative Assessment the Success of Rural Production Cooperatives with other Agricultural Utilization Systems (Case study: Townships of Kashan, and Aran Bidgol). *Co-Operation and Agriculture*, 4(14), 61-87. (In Persian).
- Ataei, P., & Izadi, N. (2015). Factors Affecting Rural Cooperatives Losses (A Case Study: Amirkabir Rural Cooperative in Fars Province). *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 11(1), 181-196. (In Persian).
- Boozarjimehri, D., & Hadizadeh Bazaz, M. (2013). Analyzing the Effective Structures on Development of the Rural Producing Cooperatives in Khorasan Razavi Province (From the view point of Experts). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 3(8), 85-100. Doi: 10.22111/gaj.2013.1288. (In Persian).
- Briscoe, T. (2010). *Making worker cooperatives effective in south Pacific*. Bangkok: FAO Regional Office for Asia and the Pacific, Bangkok.
- Corbin, J., Strauss, A., & Strauss, A. L. (2014). *Basics of qualitative research*. Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2016). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing among Five Approaches*. Los Angeles, CA: Sage Publications.
- Donyaei, H., Yaghoubi, J., & Rajaei, Y. (2010). Effective Factors on Development of Entrepreneurship in Agricultural Cooperatives of Zanjan Province. *Co-Operation and Agriculture*, 21(3), 111-126. (In Persian).
- Emdadi, A., Mahboobi, M., & Abdollahzadeh, G. (2018). Analyzing the Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats of Rural Development Cooperatives in Golestan Province. *Co-Operation and Agriculture*, 7(27), 87-114. (In Persian).
- Faryabi, M., & Ahmadvand, M. (2017). The Determinants of Rural Production Cooperatives' Performance in South of Kerman Province. *Journal of Rural Research*, 8(3), 404-421. Doi: 10.22059/jrur.2017.63474. (In Persian).
- General Directorate of Cooperation, Labor and Social Welfare of Ilam Province. (2020). An overview of the situation of rural cooperative companies in Ilam province. Available at: <https://ilam.mcls.gov.ir/>, Retrived on Jun 22, 2021.
- Goudarzi, R., Hosseini, S., & Tabaian, S. (2019). Academic Entrepreneurship Development Framework in the Humanities in Iran. *Journal of Entrepreneurship Development*, 11(4), 661-679. doi: 10.22059/jed.2019.272159.652843. (In Persian).
- Haqghovan, Z., Zareei-Matin, H., Jandaghi, Gh., & Rahmati, M. H. (2015). Understanding of Vigor Process by Grounded Theory. *Organizational Behaviour Studies Quarterly*, 4(2), 141-119. (In Persian).
- Imanipour, N., Jahandideh, A., Davari, A. (2019). Exploring turnaround strategies in high-tech SMEs. *Journal of Entrepreneurship Development*, 12(1), 1-19. Doi: 10.22059/jed.2018.252895.652502. (In Persian).
- Khoshmaram, M., Zarafshani, K., Mirakzadeh, A., & Alibaygi, A. (2017). Modeling Agricultural Entrepreneurial Opportunity Recognition in Kermanshah Province: Application of NVivo Software. *Journal of Rural Research*, 8(3), 388-403. Doi: 10.22059/jrur.2017.63477. (In Persian).

- Kotlar, J., & Sieger, P. (2018). Bounded rationality and bounded reliability: A study of nonfamily managers' entrepreneurial behavior in family firms. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 43(1), 1-23.
- Latifian, A. (2007). A survey on the performance of agricultural cooperatives societies and presentation of practical approaches (A case study: Agricultural co-operative societies in Khorasan province) (Perian). *Daneshvar Raftar*, 13(20), 61-84. (In Persian).
- Lawrence, C., & Ganguli, D. (2016). Entrepreneurial behaviour of dairy farmers in Tamil Nadu. *Indian Research Journal of Extension Education*, 12(1), 66-70.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Maneshgar, M., Fathi Vajargah, K., & Hamidifar, F. (2021). Presenting a Model of Internationalization in Universities and Higher Education Institutions Located in Free Zones. *Journal of Educational Planning Studies*, 10(19), 23-1. Doi: 10.22080/eps.2022.22437.2068. (In Persian).
- Mohammadbeigi, A., Mohammad-salehi, N., & Aligol, M. (2015). Validity and Reliability of the Instruments and Types of Measurements in health applied researches. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 13 (12), 1153-1170. (In Persian).
- Mülâyim, Z. G. (2003). *Cooperative*, Yetkin Yayınları. Ankara, 125-128.
- Neizi, M., Ganji, M., & Karkonannasrabad, M. (2012). Examination of Internet Users' Social Capital in Cyberspace and Non-Cyberspace: A Case Study of Shahid Chamran University Students. *Social Development & Welfare Planning*, 4(13), 1-41. Doi: 10.22054/qjds.2013.826. (In Persian).
- Noori, S., Roosta, K., & Naderi, N. (2020). Components of Entrepreneurial Behavior Development in Agricultural Cooperatives in Kermanshah Province: Application of Grounded Theory. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 16(2), 205-221. Doi: 10.22034/iaeej.2020.211813.1480. (In Persian).
- Novkovic, N. (2008). Defining the Cooperative difference. *Journal of Socio Economics*, 37(6), 2168-2177. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2008.02.009>.
- Olfati, J., Rangriz, H., Ahmadi, K., & Rezaei, B. (2020). Studying and identifying the effective factors on the success of productive Cooperatives companies in Kermanshah province. *Co-Operation and Agriculture*, 9(34), 119-146. (In Persian).
- Poorazim, J., Maleksaeidi, H., Eskandari, F. (2020). Farmers' Attitude towards Effectiveness of the Water Users' Cooperative in Sustainable Management of Water Resources (The Case of Gahwareh District, Dalahu Township- Kermanshah Province). *Co-Operation and Agriculture*, 8(32), 71-97. (In Persian).
- Rajaei, Y., Yaghoubi, J., & Donyaie, H. (2011). Assessing effective factors in development of entrepreneurship in agriculture cooperatives of Zanzan province. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1521-1525. (In Persian).
- Rostamzadeh, M., Abdollahzadeh, G., & Abedi Sarvestani, A. (2020). Investigating the problems of rural production cooperatives in supporting the products of villagers in North Khorasan province. *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 7(1), 23-31. Doi: 10.22069/jead.2021.19001.1468. (In Persian).
- Sahebdel Ali Jahani, A., Kavooosi Kalashami, M., & Mahfouzi, G. (2020). Investigation of financial performance of rural cooperatives network of Guilan province after implementation of centralized agricultural purchase and sale plan. *Co-Operation and Agriculture*, 9(35), 21-52. (In Persian).
- Statistical Center of Iran. (1400). General characteristics of cooperative companies covered by the Ministry of Cooperatives, Welfare, Labor and Social Affairs. Available at: <https://www.amar.org.ir>, Retrived on Jun 21, 2021.